

En pietist

Denna tidskrifts inskränkta utrymme och vår önskan att icke avbryta dess avhandlingar neka oss att med den fullständighet, sakens vikt förtjänar, utveckla vår åsikt om vem som är berättigad till ovanstående benämning i dess egentliga bemärkelse, och vem som oförtjänt får den efter världens förvända begrepp därom. Således må våra läsare icke vänta en utförlig målning av en pietist, utan endast några strödda, mera utmärkande drag, vilka tillika skola antyda de ämnen, vi önska tid efter annan med mera omständighet här framställa.

Frågas nu först, vad landsman en pietist är, så svaras: *han tillhör intet land på jorden*, och det i tvenne bemärkelser: nämligen dels i den mening, att han finns i alla länder, där evangelii ord är känt och predikat; dels ock i den, att han är en gäst och främling på jorden och söker ett fädernesland, det himmelska. Icke heller tillhör han någon viss kyrkoavdelning, utan utgör en av de inom alla kristna kyrkor befintliga levande lemmarna av den ena, heliga, allmänneliga kyrkan, av dem som *kommit till Sions berg och till den levande Gudens stad, det himmelska Jerusalem, och till de otaliga änglar och till församlingen av de förstfödda, som äro uppskrivna i himmelen, och till Gud, som dömer alla, och till de fullkomnade rättfärdigas andar och till det nya förbundets medlare, Jesus, och till stänkelseblodet, som talar bättre än Abels blod*, Ebr. 12: 22-24.

Härav finna vi, att alla pietister i världen äro varandras landsmän, samme Konungs undersåtar, samme Faders barn, ehuru vandrande på vitt åtskilda delar av jordklotet, uppfostrade under olika omständigheter och talande olika tungomål. De äro medborgare med de heliga och Guds husfolk; och om de ock, såsom Madagaskarflyktingarna och de hottentottska medbröderna, måste anlita sina biblar, för att kunna samtala; eller i saknad av detta medel, liksom den skotske soldaten och den danske bonden, endast genom att peka på namnet Jesus i postillan, peka åt hjärtat och åt himmelen kunna meddela sig med varandra, så förstå de dock så lätt, att de äro medundersåtar i det gemensamma nåderiket, och Andens enhet sammangjuter de yttre omständigheternas mångfald och tänder den inbördes kärleken.

Men frågas nu för det andra, *vilken* eller *vad* en pietist är, så märk följande: allestädes, där Kristi bekännare förenat sig på den ena grunden, till en synlig församling, där finner man, utom den helt ogudaktiga hopen, som icke ens har sken till gudaktighet, även *formalister*, - sådana, som åtnöjas med blotta namnet, skenet, skalet, - och *pietister*, eller sådana, som söka och äga saken, verkligheten, kärnan. Dessa äro således de levande fostren av Guds ord, såsom aposteln säger, »*födda på nytt, icke av förgängligt utan av oförgängligt säde, genom Guds levande ord, som förbliver evinnerligen*, 1 Petr. 1: 23. Och att en pietist är den, som har ej blott namnet, skenet och skalet av gudaktighet, utan saken, verkligheten, kärnan, och är ett levande foster av Guds ord, vill säga, att detta ord är hos honom i övning, har omskapat hans hjärta och leverne, så att han i hjärtat erfar, i verk och gärning utövar, vad ordet innehåller. Således är han en, som icke blott läser, hör och förstår om *bättring*, utan ock i hjärtat erfar, vad därmed menas; genom ordet fått ett sådant hjärta, som vördar Guds bud, känner sina synder med ånger och fruktan, allvarligen företagit deras avläggande och under sådant bättringsarbete lärt att, förlägen, hjälplös och tröstlös i sig själv, söka nåd och hjälp hos Frälsaren. Han är således ock en, som icke blott hör, läser och förstår om försoningen i Jesu blod, om *tron* och nåden, utan ock verkligen söker eller äger del i densamma, verkligen börjat för egen del fly till Frälsaren och tillägna sig hans förtjänst.

Och det är egentligen här som den rätta *pietas* (gudaktighet) uppkommer, när människan från branten av evigt fördärv, från syndernas och samvetskvalens nöd, kommer till trons frid och visshet, att Kristus med all sin förtjänst hör henne till. Nu smälter hjärtat, nu förvandlas det, så att det nu verkligen börjar älska, vad som förr mera besvärade henne, Gud och hans bud, och nu verkligen hata och fly, vad som förr var hennes lust och liv. Så blir då en pietist äntligen den, som icke blott läser, hör och förstår om *helgelse*, utan ock verkligen äger den i daglig erfarenhet och bevisning; som icke blott klagat över synden, utan ock verkligen hatar henne, som icke blott känner något lidande av henne, utan ock verkligen företager hennes avskedande; som icke blott bifaller och omtalar kristliga gärningar och plikter, utan ock börjar verkligen utöva dem.

Och se, fastän detta nådens verk är i sann övning, har han likväl nog brister kvar, som fordra förlåtelse; han är ännu en syndare, ehuru en benådad och botfärdig, som dagligen tvår sina kläder och gör dem vita i Lammets blod, dagligen beder: Fader vår, förlåt oss våra skulder, ehuru han icke, såsom förut, lever fri och nöjd i synden, vilket Johannes kallar att »göra synden»; »den som gör synden, han är av djävulen»; »var och en, som är född av Gud, gör icke synd», 1 Joh. 3: 8, 9.

Detta är sagt om den inre gudaktighetens kraft, sanning och verklighet, som gör en sann pietist; ehuru just detta hans inre, denna hjärtats förvandling är det, som ingen opånyttfödd begriper eller ens kan tro vara möjlig. Frågas därför, för det tredje, vad som är hans utmärkande kännetecken, så är det icke den eller den kyrkliga formen eller satsen, utan »*kärlek inbördes*», Joh. 13: 35, och samma tecken bevisar för honom själv att han har övergått från döden till livet, 1 Joh. 3:14. Visserligen måste alla pietister, under alla kyrkliga förhållanden, antaga, fasthålla och i hjärtat och levernet verkliggöra evangelii grundsanningar; ty utan Jesus *för* oss och Jesus *i* oss är omöjligt bliva gudlig i evangelisk mening; men liksom t.ex. de särskilda böckerna i bibeln äro ganska olika i språkform, uppställning m.m., fastän andan och syftemålet äro lika i dem alla, ävenså kan den yttre och bokstavliga beklädnaden vara ganska olika bland pietisterna, men »*Anden är en*» och odelbar. Härav kommer det, att rätta pietister icke gärna inlåta sig med *varandra* i meningsstrider.

De påminna sig förmaningen: »Antagen eder den, som är svag i tron, utan att döma över tankar; ty Gud har antagit sig honom», Rom. 14:1, 3. Har Gud i Kristus upptagit till det rätta och ena fårahuset sådana, som äro svaga, sjuka, bristfälliga, så måste icke fåren av hjorden bitas och frätas inbördes. En pietist strider och kämpar och bör strida manligen mot alla verkliga andliga fiender till sig och kyrkan, bör nedslå tankebyggnader och varje förskansning, som uppreses mot Guds kunskap; men just därför, att en sådan strid är av nöden, spiller han icke tid, nöter han icke vapnen medelst tvister med trosbröder. Han betraktar en stor krigshär, den t.ex., som Gustav II Adolf så segersäll anförde mot det påviska anhanget i Tyskland. Han märker, huru denna här består av en mängd särskilda, dock förenade regementen, med olika vapen, olika stridssätt; varje regemente har sin chef, sin egen uniform, egna inre anordningar; men alla förena sig under den gemensamma konungsliga fanan, lyda det högsta befälet och rycka med samlade krafter ut mot den gemensamma fienden.

Anföraren vet att begagna sig av regementenas olika vapen och stridssätt mot fiendens olika, mångartade försök. Men vad skulle åskådaren tänka, om han såge inbördes strider regementena emellan, därför att den ene hade ett rött bälte, den andre ett gult, den tredje ett vitt - såge inbördes strider, då de förenade krafterna så väl behövdes i anseende till fiendens ivriga tillrustningar? Vad annat, än att dessa hade mera omsorg och nit om egna enskildheter, än om konungens ära och sakens framgång? Vad annat, än att fienden skulle, utan stort besvär, snart nedgöra den hären. Tillämpningen är lätt. Den ligger även i följande ord av en lärare till en ämbetsbroder av annan bekännelse: »du och vi älska för mycket vår barndoms tro för att frånga den; men just därför älska vi varandra, emedan vi älska Jesus främst.»

Guds ord visar överallt, särdeles i Rom. 3-8 kap., att nådelivets grund och källa är hos alla densamma, och dess erfarenheter hos alla så mycket lika, som de härflyta från denna källa; men emedan *människan* har ock sin del däri, huru mycken olikhet finnes icke uti denna likhet! Liksom det fordras en verklig kropp och själ för att vara en människa, och alla människor däruti äro lika, så fordras ock till den nya människan samme Kristus, samme Guds Ande och Guds bok, levande och verkande i hjärta och leverne; men liksom man (för att ej omtala den mindre synbara, oändliga mångfalden i själsolikheter hos människoslåktet), ehuru en viss kroppsställning och en i det huvudsakliga lika anletsbildning säga oss, att det är en människa, likväl av jordens hela befolkning ej finner tvenne ansikten så alldeles lika, att ingen skillnad kan märkas; så äro ock de av Guds Ande födda barnen i lynne, i fattningsförmåga, i sättet att vara alla mer och mindre olika. Vi finna hos den pånyttfödde ännu samma egendomliga drag, som utmärkte honom förut, fastän de hava fått en ny riktning, en höjning eller mildring. Således blir den, vilken som oomvänd var en ivrig syndare, nu en ivrig Herrens tjänare; den svage, lättböjlige bibehåller dessa egenskaper; den tungsinte, rädde, den djärve och stridslystne förlora icke sina utmärkande drag, fastän Guds allt förändrande nåd verkar i och på dessa till det andliga livets tillväxt.

Även till detta andliga livs *vidmakthållande* och *tillväxt* fordras, såsom medel, fyra ting: näring och verksamhet, nöjen och aga. Pietisterna hava vissa gemensamma *frälsningens brunnar*, varur de ösa livets vatten med fröjd (Jes. 12: 3). Och i avseende på dessa brunnar utmärker det en pietist, att han icke blott tackar Gud för brunnen och kommer till brunnen, utan att han ock har en andlig törst och där tillfredsställer densamma, varförutan brunnarna och kommandet till dem äro utan nytta. Så t.ex. är bibeln, som förut var honom obegriplig, torr, osmaklig, nu mera en begriplig, dyrbar, helig, och med glädje begagnad Guds bok.

Till nådens tron kan han med frimodighet framgå i kraft av det försoningsblod, som är stänkt på densamma, så att Gud icke kan skåda de under nådastolen gömda lagtavlor, med mindre han först skall se stänkelseblodet; och med tacksamhet åttlyder han Jesu ord i Matt. 6:6. Den offentliga gudstjänsten erbjuder rika tillfällen, alltid till nyttiga betraktelser - och till högtidlighetens och gemensamhetens glädje - ofta till upplysning, varning och tröst. Vid nattvardsbordet, det för alla barn i huset uppdukade bordet, varder han med goda ting uppfyllt; ty de som vänta efter Herren, de få en ny kraft. Att husandakten, den skäligen och välsignelserika, börjar och slutar dagen till ett erkännande av Herren och nedkallande av hans nåd, frid och välsignelse borde kunna försäkras om alla pietister.

Till sitt umgänge väljer pietisten helst de lika sinnade, de pånyttfödda och andliga, och är endast med dem »förtrolig» men mot alla »vänlig» och uppriktig. Han känner, som andra behov av sällskap och söker, så mycket som möjligt är, sådant, som icke störes av tidens skiften; han vill hava vänner och förtrogna för evigheten. Hans sällskapsnöjen äro sådana, som anstå honom; och om de äro något olika med världens, så ligger icke däruti något bevis, att de äro mindre glädjegivande. T.ex. då masken förvandlats till fjäril, må man varken undra eller harnas däröver, at den ej längre krälar i stoftet eller närar sig av det grova kålbladet, utan lyfter sig fritt i rymden och njuter av blommans ädlare safter. Och då pietisten finner större förlustelse i bibelns blad, än han någonsin fann i kortlekens, i andliga sångers sjungande än i dryckeskväden, i ett gemensamt bedjande inför Herren än i den yra dansen, så tro icke, att någon förvillelse, än mindre förnedring har skett; men väl en förvandling, ej olik maskens till fjäril.

En pietist känner sig manad, att, medan tid är, *göra gott mot alla* (Gal. 6:10). Såsom människa deltagar han i sina likars nöd; men icke nöjd med att blott bevisa den hjälp, som avser kroppen och tiden, tänker han ock, såsom kristen, på själen och evigheten. Ty han ser sig själv såsom uppväckt och räddad från en vådlig sömn i ett hus, där elden kommit lös, men ser medmänniskor sova kvar i samma sömn, vari han sovit, uppenbart sorglösa för sitt eviga väl, så har han icke hjärta att uraktlåta ett försök till deras uppväckande, genom att med hand eller mun bibringa dem något Guds ord. Därför bidrager han ock med lust och nöje efter sin förmåga till biblars och kristliga väckelseskrafters spridande bland de fattiga eller obetänksamma.

Sin plikt mot Frälsaren och hans »minsta bröder» i hednavärlden vill han gärna lära förstå och fullgöra. Befallningen: »gå ut» (Mark. 16:15), ljuder för honom såsom ett till honom själv ställt bud; ty han vet, att denna sak måste vara *varje kristens* för att kunna bliva kristenhetens. Ty får han bliva hemma och i lugn njuta av Guds hus rika håvor, så är det hans plikt och lust, att på det sätt, som står honom till buds, dock »söka Guds rike att föröka, så vitt han någonsin kan». Då han märker den skada, rusdryckers bruk dragit över medmänniskor, är han gärna med dem, som med efterdöme och bemödande söka rädda och avleda från detta bruk. Han betraktar supsedn såsom den sten, som ligger för dörren av den döde Lasarus grav, ett hinder, som av människohänder kan bortvältras, och vars bortvältrande Kristus befäller dem, på det han sedan må återkalla den döde till livs.

Vi hava redan sagt, att en pietist har ett genom nåden *förvandlat* hjärta, på det sätt, att han verkligen har behag och nöje i det, som Gud älskar. Härav kommer, att han med verklig mening säger med Johannes: »*Guds bud äro icke tunga*», att han anser dem icke blott såsom plikter, dem han *måste* fullgöra, utan förnämligast såsom fördelar, dem han älskar. Här ligger grunden till den märkligen skillnaden emellan hans och en blott

namnkristens åsikter om livet i allmänhet. Den senare betraktar Herrens befallningar såsom, snart sagt, en svår träl- dom och söker undvika och bortresonera dessa befallningars bindande kraft, då däremot den förre finner i deras verkställande både sin egen fördel och sin hjärtliga lust, såsom uti Herrens dags och namns helgande, andaktsövningar, Guds ords läsning, kristlig umgängelse och verksamhet m.fl. lovliga förlustelser. Men detta andliga sinne förbjuder honom alldeles icke att sköta sitt jordiska värv; ty det är just där, han har tillfälle att prisa Herren inför världen. En rätt pietist skall alltid söka att bättre än de ogudaktiga fullgöra sina världsliga åligganden, ehuru han såsom främling här icke kan så fästa sitt hjärta vid världen utan hellre åstundar skiljas hädan.

Liksom judarna under babyloniska fångenskapen, då de längtade att återvända hem till det heliga landet, fingo befallning att med förböner och verksamhet söka den främmande stadens bästa (Jer. 29:7), så söka ock dessa främlingar att främja Herrens ära och medmänniskors väl, var och en i sin egen jordiska kallelse. Även såsom medborgare hämtar en pietist sin ledning huvudsakligen av bibelordet, varest han lär att vara all mänsklig ordning undergiven för Herrens skull» (1 Petr. 2:13); »ty den överhet, som finnes, är förordnad av Gud» (Rom. 13:1); och han lyder den vises råd: »Min son, frukta Herren och konungen! Förbind dig icke med upprorsstiftare!»! Ordspr. 24:21.

Här är nu något talat om de frommas andliga näringsmedel, verksamhet och förlustelser. Vad som nu icke utträttas genom dessa medel till nådelivets tillväxt, det gör Herren genom den faderliga agan, vilken bör betraktas dels som nådemedel, dels som bevis på barnskap, enligt Skriftens ord: »Om I ären utan aga, av vilken alla (Guds barn) hava blivit delaktiga, så ären I oäkta och icke söner, ty den Herren älskar, den agar han m.m. (Ebr. 12). Nu äro risen mångahanda efter behoven, såsom Tobias, Jobs, Davids, Pauli, såsom en påle för köttet, en satans ängel, som kindpustar, sjukdom, fattigdom, försmädelse, en Absalom, ett sorgebarn, en Judas, en Pilatus. I denna ugn är det som tron renas, bönen eldas, ödmjukhet, hopp och tålamod läras, då detta icke genom de egentliga nådemedlen kan ske. Men huru mycket lyckligare att inom fadershuset hava brödet och agan och arvet än att utom detsamma hava intetdera!

Våra läsare torde sist anmärka: »denna teckning av en pietist är ju den av en sann kristen.» Nåväl, med en pietist och en sann kristen mena vi en och densamma. Som vi tillföre visat, innehålla namnen detsamma; men världen i allmänhet förstår dem helt olika. Ty undersök, vad det i verkligheten är, detta som världen kallar pietism, så skall du upptäcka, att det är kristendomens gamla utsagor, i sann gudsfruktan nu tillämpade på det vardagliga livets alla förhållanden. Öppna ögonen och se ett märkvärdigt förhållande: gärna må kristendomens sanningar förvaras i bibeln, ordnas i symboliska böcker, samlas i kristliga skrifter, införas i predikningar och berömmas såsom landets och kyrkans klenoder, givande ett företräde framför andra; men - ve den, som yrkar, att dessa sanningar måste vara levande i det enskilda hjärtat, verksamma i det enskilda livet! hans yrkande skall stämplas såsom fanatiskt, och den, som söker efterleva det, måste åtnöja sig med att - icke längre kallas kristen, utan - »pietist».

Men vi vilja fortfarande bedja enligt en av våra kyrkoböckers sköna ord: »Barmhärtige, starke Gud, fördriv alla otrons och vantrons villor, och giv, att en sann kristendom må varda mer och mer allmän och verksam ibland oss». Amen.

– C-O Rosenius 1842

© Pietisten 2025

Texterna får användas fritt om ditt syfte är att främja Kristi rikes tillväxt.

www.pietisten.com